

فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۷، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۳، صفحات ۲۳-۴۲

بررسی تأثیر دهیاری‌ها بر توسعه پایدار روستایی در شهرستان بویراحمد مصطفی احمدوند*

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۱۲/۹ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۱۲/۱۴

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر دهیاری‌ها بر توسعه پایدار روستایی در روستاهای شهرستان بویراحمد در ۱۳۸۹ انجام پذیرفت و در آن، از روش پیمایش بهره گرفته شد. جامعه آماری پژوهش را ۳۵ روستای دارای دهیاری تا ۱۳۸۵ تشکیل می‌داد که از آن میان، سی روستا به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند؛ در هر روستا، روی پنج سرپرست خانوار و در مجموع، روی ۱۵۰ روستایی مطالعه به عمل آمد. ابزار پژوهش پرسشنامه‌ای حاوی سؤالات باز و بسته بود که روایی صوری آن تأیید و پایایی آن نیز با انجام یک مطالعه راهنما (طرح هادی) تأیید و مقدار آلفای کرونباخ بیش از ۰/۷۵ برای متغیرهای گوناگون نهایی شد. بر اساس یافته‌های پژوهش، عملکرد دهیاری‌های مورد مطالعه در ابعاد پنج‌گانه پایداری در سطح متوسط قرار داشت. افزون بر این، بُعد اقتصادی و منابع کمترین و بُعد عمرانی و زیربنایی بیشترین توجه و فعالیت را به خود معطوف کردند.

کلیدواژه‌ها: ارزیابی، توسعه پایدار، توسعه روستایی، دهیاری، بویراحمد (شهرستان).

مقدمه

توسعه پایدار روستایی پدیده‌ای چندبُعدی با رویکردی جامع‌نگر و نظام‌مند در توسعه روستایی است که دربرگیرنده ابعاد بنیادی و سازنده نظام توسعه روستایی و پیوندی موزون

* استادیار ترویج و توسعه کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه یاسوج (mahmadvand@yu.ac.ir).

میان آنهاست (Douglas, 2005). هدف این توسعه بهبود معیشت روستاییان در یک روند پایدار و برابر اجتماعی و محیطی است که دسترسی بهتر به سرمایه‌های طبیعی، انسانی، مادی، فنی و اجتماعی و خدماتی را فراهم می‌سازد (Atchoarena and Gasperini, 2003)؛ و ارکان اساسی آن عبارت‌اند از پیشرفت اقتصادی، پویایی اجتماعی، و کیفیت محیطی (Drakakis and Smith, 1995). بنابراین، توسعه پایدار روستایی دارای ابعاد و ویژگی‌های اجتماعی، اقتصادی، و محیطی است که بیانگر مفهومی موزون و به‌هم‌پیوسته در قالب کلیتی واحد و دارای تعامل است (پورطاهری و همکاران، ۱۳۸۹). مدیریت روستایی ابزاری برای تحقق نتایج مفید و پایدار است. این مدیریت موجب توانمندسازی روستاییان برای توسعه پایدار و کاهش فقر شده است (Rashidpour et al., 2011؛ فرجی سبکبار و همکاران، ۱۳۹۲).

از سوی دیگر، در چارچوب یک رهیافت مدیریتی پایدار، یکی از مهم‌ترین رخدادهای در عرصه مدیریت روستاهای کشور بحث دهیاری‌هاست. پرداختن بدین شیوه مدیریت که مبتنی بر مشارکت و دخالت مردم در سرنوشت روستاییان است، بسیار مورد توجه قرار گرفته‌است (سعیدی، ۱۳۸۸). تأسیس دهیاری در روستا را می‌توان نقطه عطفی در تاریخ مدیریت روستایی به‌شمار آورد، زیرا از هنگام دخالت دولت در مدیریت روستاها و تأسیس انجمن ده، همواره مدیریت آنها بر عهده انجمن یا شورای ده بوده است. با تأسیس دهیاری‌ها، افزون بر شورای روستا به‌عنوان قانونگذار و تصویب‌کننده برنامه‌های توسعه روستایی، مدیریت اجرایی امور روستا نیز به عهده دهیاری‌ها گذاشته شده است (چوبچیان و همکاران، ۱۳۸۶).

بنابراین، دهیاری‌ها و بررسی عملکرد آنها در توسعه پایدار روستایی از موضوعات مهم در حوزه مدیریت روستایی است که در قالب یک نهاد مشارکتی و مردمی در سطح روستا، می‌تواند نقشی مهم در فرایند توسعه پایدار روستایی ایفا کند. از زمان تصویب قانون دهیاری‌ها و تشکیل این نهاد مردمی بیش از یک دهه می‌گذرد؛ و اینک می‌توان به ارزیابی و تحلیل عملکرد این نهاد در دستیابی به اهداف توسعه پایدار روستایی پرداخت.

در ایران، در زمینه دهیاری‌های روستاها مطالعاتی انجام شده که در آنها، عملکرد و عوامل مؤثر بر عملکرد دهیاری‌ها سنجیده شده است.

هاشمی و همکاران (۱۳۹۰)، در تبیین نقش دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی در توسعه کارآفرینی روستایی در بهاباد استان یزد، دریافتند که بنا به ارزیابی حدود ۶۲/۳ درصد از مردم محلی، ۴۶/۷ درصد از کارآفرینان، و شصت درصد از مسئولان، موفقیت دهیاران و شوراهای اسلامی در زمینه جذب منابع مالی برای کارآفرینی در روستاهای منطقه در حد زیاد و بسیار زیاد بوده است.

بزی و هدایتی (۱۳۸۹)، طی مطالعه خود در زمینه روستاهای سیستان، بیشترین خدمات و فعالیت‌های شوراها و دهیاری‌ها را در موارد زیر دانسته‌اند: حل اختلافات، همکاری با نیروی انتظامی و برقراری امنیت روستاییان، رفع مشکلات ارضی، مشارکت دادن روستاییان در تصمیم‌گیری، و واسطه‌گری جهت اخذ وام برای روستاییان. بنابراین، عملکرد دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی در ابعاد فرهنگی و اجتماعی در حد بالا بوده است. مهدوی و نجفی‌کانی (۱۳۸۴) نیز در مطالعه دهیاری‌های استان آذربایجان غربی، به بررسی عملکرد دهیاری‌ها در این استان پرداختند. بر اساس یافته‌های پژوهش آنها در زمینه عملکرد دهیاری‌های مورد مطالعه، آنها می‌توانند نقشی بسیار مهم در راستای توسعه پایدار روستایی به‌ویژه بهبود اوضاع کالبدی روستا ایفا کنند، چنان‌که فعالیت دهیاران تاکنون نیز گواهی بر این مدعاست.

همچنین، نتایج تحقیقی درباره عملکرد و نقش دهیاری روستای جوانمردی از توابع شهرستان لردگان حاکی از عملکرد مثبت دهیاری از آغاز فعالیت تاکنون به‌ویژه در زمینه کالبدی بوده است و البته با توجه به بافت فرهنگی-اجتماعی خاص منطقه و نیز نابرخورداری دهیاران از اختیارات تام در زمینه انجام فعالیت‌های اجرایی و اقتصادی در روستا، آن‌گونه که شایسته است دهیاری نتوانسته موفقیت و رضایت ساکنان روستا را فراهم آورد (صیدالی و همکاران، ۱۳۹۰). در پژوهشی دیگر، پورطاهری و همکاران (۱۳۸۹) به ارزیابی عملکرد شوراهای اسلامی در توسعه روستایی دهستان آلاداغ بجنورد پرداختند، و نتایج پژوهش نشان داد که بنا به ارزیابی جامعه نمونه، عملکرد

شوراهای اسلامی روستا در نظارت بر اجرای مقررات بهداشتی و تأمین بهداشت روستا ضعیف و غیرقابل قبول بوده است.

از مرور پیشینه نگاشته‌ها چنین برمی‌آید که از سویی، مطالعات انجام‌شده پیرامون نقش و عملکرد دهیاری‌ها بسیار محدود و ناچیز است و از سوی دیگر، در هیچ‌کدام از پژوهش‌های پیشین، به فعالیت و عملکرد دهیاری‌ها از دیدگاه توسعه پایدار روستایی توجه نشده است. در مطالعه حاضر، فعالیت‌ها و عملکرد دهیاری‌ها با توجه به پایه‌های اساسی توسعه پایدار که همانا پایداری اقتصادی و منابع، اجتماعی- فرهنگی، زیست‌محیطی و فنی است، بررسی خواهد شد؛ به دیگر سخن، واکاوی پایداری فعالیت‌ها و برنامه‌های دهیاری‌ها با توجه به ارکان اصلی توسعه پایدار انجام می‌پذیرد. بنابراین هدف کلی پژوهش حاضر شناسایی تأثیرات دهیاری‌ها بر توسعه پایدار روستایی در شهرستان بویراحمد است و در آن، اهداف اختصاصی زیر نیز دنبال می‌شود:

- شناخت عملکرد و فعالیت‌های دهیاری‌های شهرستان بویراحمد بر مبنای توسعه پایدار روستایی؛
- شناسایی نیازهای روستاییان در راستای توسعه پایدار روستایی؛ و
- تبیین راهکارهای بهینه برای مدیریت پایدار دهیاری‌های شهرستان بویراحمد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی- پیمایشی بوده و از نظر میزان نظارت و درجه کنترل متغیرها نیز از نوع پژوهش‌های غیرآزمایشی است. در شهرستان بویراحمد ۵۳۷ روستا وجود دارد که تا ۱۳۸۹، برای ۵۶ روستا مجوز ایجاد دهیاری صادر شده است (استاندارداری کهگیلویه و بویراحمد، ۱۳۸۹)؛ و از این میان، ۳۵ دهیاری مربوط به ۱۳۸۵ و پیش از آن است. در مطالعه حاضر، برای بررسی ملموس‌تر و قابل مشاهده‌تر عملکرد و فعالیت دهیاری‌ها، دهیاری‌هایی در کانون توجه بوده‌اند که حداقل پنج سال سابقه اجرایی داشتند. بر همین اساس، جامعه آماری پژوهش شامل ۳۵ دهیاری بود که تا ۱۳۸۵ در شهرستان بویراحمد راه‌اندازی شده بودند. با استفاده از جدول نمونه‌گیری پاتن (Patten, 2002)،

سی دهیاری به عنوان حجم نمونه آماری به صورت تصادفی انتخاب شدند. در هر دهیاری، پنج روستایی (در مجموع ۱۵۰ نفر) به صورت تصادفی انتخاب شدند و روی آنها مطالعه شد.

در تحقیق حاضر، از پرسشنامه و مصاحبه ساختارمند برای گردآوری اطلاعات استفاده شد. پس از بررسی پیشینه‌نگاشته‌ها و اسناد موجود، پرسشنامه پژوهش طراحی شد. آنگاه روایی ظاهری و محتوایی ابزار پژوهش با استفاده از نظرات اساتید متخصص و پس از انجام اصلاحات تأیید شد. برای سنجش پایایی ابزار پژوهش، مطالعه راهنما صورت پذیرفت. ضریب آلفای کرونباخ برای بخش‌های مختلف پرسشنامه بیش از ۰/۷۵ به دست آمد که نشان‌دهنده پایایی بهینه پرسشنامه بود. در جدول ۱، تعاریف عملیاتی و نحوه سنجش متغیرهای عملکرد دهیاری‌ها آمده است.

متغیر اصلی پژوهش، «عملکرد دهیاری‌های مورد مطالعه»، بر اساس چارچوب نظری پژوهش، در ابعاد سه‌گانه پایداری و در پنج حیطه اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی و منابع، زیست‌محیطی، عمرانی و زیربنایی، و ارتباط با سازمان‌ها و نهادها مورد توجه قرار گرفت. بدین منظور، عملکرد این دهیاری‌ها در زمینه توسعه پایدار روستایی از طریق معادله شاخص عملکرد کل، با توجه به ابعاد پنج‌گانه یادشده، به شکل معادله زیر محاسبه شد (Karami and Rezaei-Moghaddam, 2005):

$$TPI = \left(\sum_{i=1}^5 PERFORM_i \right) / 5 \quad \text{معادله ۱}$$

که در آن، TPI شاخص عملکرد کل دهیاری و $PERFORM_1$ تا $PERFORM_5$ عملکرد دهیاری در ابعاد پنج‌گانه اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی و منابع، زیست‌محیطی، عمرانی و زیربنایی، و ارتباط با سازمان‌ها و نهادهاست.

داده‌های پژوهش در ۱۳۸۹ گردآوری و کدگذاری و نیز با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS ۱۷/۵ پردازش شدند و تحلیل‌های توصیفی و استنباطی به عمل آمد. در روش تحلیل توصیفی، از جدول فراوانی، درصد، و میانگین و در تحلیل استنباطی نیز از اعتبار وزنی بهره‌گیری شد.

جدول ۱- تعاریف کارکردی و نحوه سنجش متغیرهای تحقیق

متغیر	تعریف عملیاتی/گویه‌ها
اجتماعی - فرهنگی	این شاخص با چهارده گویه طیف لیکرت پنج‌بخشی پیرامون مسائل اجتماعی، رفاهی، آگاهی، سرمایه اجتماعی، تربیتی، و مانند اینها) سنجیده می‌شود. دامنه طیف بین ۱= خیلی کم تا ۵= خیلی زیاد است.
اقتصادی و منابع	این شاخص با چهارده گویه طیف لیکرت پنج‌بخشی پیرامون مسائل فقر و فقرزدایی، حمایت مالی، کم‌کسانی، توسعه صنایع، درآمدزایی، بودجه‌بندی، وصول عوارض، نظارت بر معاملات، نظارت بر خرید و فروش تولیدات، و مانند اینها) سنجیده می‌شود. دامنه طیف بین ۱= خیلی کم تا ۵= خیلی زیاد است.
زیست‌محیطی	این شاخص با نه گویه طیف لیکرت پنج‌بخشی پیرامون مسائل حفظ، نگهداری، احیا و حراست از منابع طبیعی، منابع آبی، منابع خاکی، منابع جمعی، و مانند اینها) سنجیده می‌شود. دامنه طیف بین ۱= خیلی کم تا ۵= خیلی زیاد است.
عمرانی و زیربنایی	این شاخص با شانزده گویه طیف لیکرت پنج‌بخشی پیرامون مسائل بهداشت و درمان، تأسیسات عمومی، گاز، برق، آب آشامیدنی، پروژه‌های توسعه‌ای و عمرانی، و مانند اینها) سنجیده می‌شود. دامنه طیف بین ۱= خیلی کم تا ۵= خیلی زیاد است.
ارتباط با سازمان‌ها و نهادهای	این شاخص با یازده گویه طیف لیکرت پنج‌بخشی پیرامون مشارکت، همکاری، هماهنگی، نشست، اجرای قوانین، ارسال گزارش، ثبت موایلد، و مانند اینها) سنجیده می‌شود. دامنه طیف بین ۱= خیلی کم تا ۵= خیلی زیاد است.

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتایج و بحث

نگرش روستاییان پیرامون عملکرد دهیاری‌ها در راستای توسعه پایدار روستایی برای ارزیابی عملکرد دهیاری‌های مورد مطالعه در شهرستان بویراحمد، از پاسخ‌های مندرج در پرسشنامه‌های روستاییان استفاده شد. بدین منظور، در گام نخست، وضعیت «انجام» و «نیاز» مؤلفه‌ها و شاخص‌های توسعه پایدار روستایی مطابق معادله‌های جدول ۲ به دست آمد. آنگاه تحلیل نتایج از طریق محاسبه وزن و اعتبار وزنی هر کدام از مؤلفه‌ها و شاخص‌های یادشده صورت گرفت.

جدول ۲- نحوه محاسبه ماتریس ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها

مؤلفه	انجام	نیاز	وزن	اعتبار وزنی
	$A_j = \frac{1}{n} \sum_i^m a_{ij}$	$B_j = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^m b_{ij}$	$\frac{B_j}{\sum_{i=1}^m B_j}$	$\epsilon_i = \frac{B_j}{\sum_{i=1}^m B_j} \times A_j$
مجموع				$\sum_{i=1}^m C$

مأخذ: یافته‌های تحقیق

در جدول ۲:

aij: پاسخ فرد *i*ام به وضعیت انجام مؤلفه *j*ام

bij: پاسخ فرد *i*ام به وضعیت نیاز مؤلفه *j*ام

Aj: وضعیت نهایی هر مؤلفه (میانگین پاسخ همه روستاییان به وضعیت انجام مؤلفه مورد نظر)

Bj: وضعیت نیاز نهایی هر مؤلفه (میانگین پاسخ همه روستاییان به وضعیت نیاز مؤلفه مورد نظر)

Cj: حاصل ضرب نهایی هر مؤلفه در وزن آن (وزن هر مؤلفه از تقسیم وضعیت نهایی نیاز آن بر مجموع

ضرایب نهایی نیازهای هر مجموعه به دست می‌آید)

n: تعداد روستاییان پاسخ‌دهنده (۱۵۰ نفر)

m: تعداد مؤلفه‌ها در هر شاخص شش‌گانه مورد ارزیابی

عملکرد دهیاری‌ها

بُعد اجتماعی - فرهنگی

وضعیت انجام وزنی هر مؤلفه اجتماعی - فرهنگی از بررسی داده‌های مربوط به عملکرد دهیاری‌ها در بُعد اجتماعی - فرهنگی توسعه پایدار روستایی به دست آمد که نتایج آن در جدول ۳ آمده است. همان‌گونه که در این جدول مشاهده می‌شود، عملکرد دهیاری‌ها از دیدگاه روستاییان در چهارده مؤلفه ارزیابی شده است. یافته‌ها حاکی از آن است که بیشترین فعالیت دهیاری در معرفی خانواده‌های بی‌سرپرست و بی‌بضاعت به سازمان

بهبودی و کمیته امداد بوده، به گونه‌ای که این مؤلفه رتبه اول عملکرد اجتماعی - فرهنگی را به خود اختصاص داده است. افزون بر این، در حیطه‌های برگزاری دوره‌های ترک اعتیاد، معرفی محصولات کشاورزی و تولیدات صنعتی و صنایع دستی روستا در مراکز شهری، و جلوگیری از تکدی‌گری و واداشتن متکدیان به کار، کمترین عملکرد گزارش شده است.

جدول ۳- ماتریس عملکرد دهیاری‌ها در بُعد اجتماعی - فرهنگی

رتبه	اعتبار وزنی	وزن	میانگین رتبه‌ای نیاز	میانگین رتبه‌ای انجام	مؤلفه
۱	۳/۰۹	۱/۰۸	۴/۲۸	۲/۸۷	معرفی خانواده‌های بی‌سرپرست و بی‌بضاعت به سازمان بهزیستی و کمیته امداد
۲	۲/۹۸	۱/۰۲	۴/۰۷	۲/۹۳	تلاش برای رفع اختلافات
۳	۲/۹۷	۰/۹۹	۳/۹۴	۳/۰۱	همکاری با نیروی انتظامی برای برقراری امنیت عمومی
۴	۲/۹۶	۱/۰۶	۴/۲۲	۲/۸۰	بررسی و شناسایی نیازها و کمبودهای موجود در سطح روستا
۵	۲/۸۷	۱/۰۴	۴/۱۳	۲/۷۶	تلاش در زمینه تحقق برنامه‌های روستا
۶	۲/۸۳	۱/۰۳	۴/۰۹	۲/۷۵	جلب مشارکت مردم در تصمیم‌گیری دهیاری
۷	۲/۵۵	۰/۹۷	۳/۸۷	۲/۶۳	تلاش در زمینه توجیه دولت برای حمایت از برگزاری مراسم فرهنگی و اجتماعی
۸	۲/۵۳	۰/۹۸	۳/۸۹	۲/۵۹	تلاش در زمینه ارتقای سرمایه اجتماعی روستا
۹	۲/۴۶	۰/۹۹	۳/۹۳	۲/۴۹	ارتقای سطح آگاهی‌های جامعه روستایی از طریق آموزش‌های همگانی

رتبه	اعتبار وزنی	وزن	میانگین رتبه‌ای نیاز	میانگین رتبه‌ای انجام	مؤلفه
۱۰	۲/۴۰	۰/۹۴	۳/۸۳	۲/۵۶	ایجاد تنوع در مقاطع تحصیلی در سطح روستا پیگیری و مساعدت در زمینه ایجاد
۱۱	۲/۲۹	۰/۹۹	۳/۹۴	۲/۳۲	مؤسسات فرهنگی، خیریه و صندوق قرض الحسنه در روستا
۱۲	۲/۲۳	۰/۹۲	۳/۶۶	۲/۴۳	جلوگیری از تكدی‌گری و واداشتن متكديان به كار
۱۳	۲/۱۷	۰/۹۵	۳/۸۹	۲/۲۹	معرفی محصولات کشاورزی و تولیدات صنعتی و صنایع دستی روستا در مراکز شهری
۱۴	۱/۵۷	۰/۸۶	۳/۴۱	۱/۸۳	برگزاری دوره‌های ترک اعتیاد

* دامنه میانگین‌ها بین یک تا پنج است.

مأخذ: یافته‌های تحقیقی

بُعد اقتصادی و منابع

وضعیت انجام وزنی هر مؤلفه اقتصادی و منابع نیز از بررسی داده‌های مربوط به عملکرد دهیاری‌ها در بُعد اقتصادی و منابع توسعه پایدار روستایی به دست آمد که نتایج آن در جدول ۴ مشاهده می‌شود. جدول ۴ حاکی از آن است که، عملکرد دهیاری‌ها از دیدگاه روستاییان در چهارده مؤلفه ارزیابی شده است. یافته‌ها حکایت از آن دارد که بیشترین فعالیت دهیاری در بُعد اقتصادی و منابع معطوف به «تلاش در زمینه نوسازی اماکن» و «تلاش در زمینه افزایش رفاه» بوده است، به گونه‌ای که این مؤلفه‌ها رتبه‌های اول و دوم عملکرد اقتصادی و منابع را به خود اختصاص داده‌اند؛ پس از آن، کاهش فقر و فقرزدایی در رتبه سوم قرار گرفته و بیشترین فعالیت نیز معطوف به فقرزدایی بوده است (جدول ۴)، در حالی که زمینه‌های انجام معاملات دهیاری، وصول عوارض

مصوب مراجع قانونی، و شناسایی زمینه‌های اشتغال و مساعدت در زمینه تأمین کار برای افراد جویای کار کمترین فعالیت در دهیاری‌های مورد مطالعه بوده است.

جدول ۴- ماتریس عملکرد دهیاری‌ها در بُعد اقتصادی و منابع

رتبه	اعتبار وزنی	وزن	میانگین رتبه‌ای نیاز	میانگین رتبه‌ای انجام	مؤلفه
۱/۵	۲/۶۶	۱/۰۴	۴/۰۹	۲/۵۶	تلاش در زمینه نوسازی اماکن
۱/۵	۲/۶۶	۱/۰۸	۴/۳۶	۲/۴۷	تلاش در زمینه افزایش رفاه
۳	۲/۴۸	۱/۰۵	۴/۱۵	۲/۳۷	کاهش فقر و فقرزدایی
۴	۲/۴۶	۱/۰۷	۴/۲۱	۲/۳۰	تلاش در زمینه جلب حمایت دولت برای ایجاد اشتغال
۵	۲/۴۳	۱/۰۳	۴/۰۶	۲/۳۶	کمک‌رسانی به خانواده‌های بی‌سرپرست با استفاده از خودیاری‌های محلی
۶	۲/۳۹	۱/۰۱	۳/۹۹	۲/۳۷	تشویق و ترغیب روستاییان به توسعه صنایع دستی و اهتمام به ترویج توسعه و بازاریابی محصولات روستایی
۷	۲/۳۷	۰/۹۹	۳/۹۱	۲/۴۰	برآورد و تنظیم بودجه سالانه دهیاری و متمم و اصلاح آن و ارائه آن به دهیاری برای تصویب
۸/۵	۲/۳۰	۰/۹۹	۳/۹۰	۲/۳۳	تلاش در زمینه افزایش ارزش کالاهای اجتماعی
۸/۵	۲/۳۰	۰/۹۶	۳/۸۷	۲/۴۰	هدا و قبول اعانات و هدایا به نام روستا
۱۰	۲/۲۸	۰/۹۵	۳/۷۴	۲/۴۰	تدوین تعرفه عوارض
۱۱	۲/۲۹	۱/۰۱	۳/۹۹	۲/۲۷	شناسایی زمینه‌های اشتغال و مساعدت در زمینه تأمین کار برای افراد جویای کار
۱۲	۲/۲۳	۰/۹۷	۳/۸۴	۲/۳۰	مراقبت و اهتمام کامل در نصب برگه قیمت بر روی اجناس و جلوگیری از فروش اجناس فاسد
۱۳	۲/۱۷	۰/۹۲	۳/۶۲	۲/۳۶	وصول عوارض مصوب مراجع قانونی
۱۴	۱/۹۵	۰/۸۷	۳/۴۴	۲/۲۵	انجام معاملات دهیاری

* دامنه میانگین‌ها بین یک تا پنج است.

مأخذ: یافته‌های تحقیق

بُعد زیست‌محیطی

پایداری زیست‌محیطی یکی دیگر از ابعاد توسعه پایدار روستایی است. وضعیت انجام وزنی هر مؤلفه زیست‌محیطی از بررسی داده‌های مربوط به عملکرد دهیاری‌ها در بُعد زیست‌محیطی توسعه پایدار روستایی به دست آمد که نتایج آن در جدول ۴ آمده است. همان‌گونه که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، عملکرد دهیاری‌ها از دیدگاه روستائیان در نه مؤلفه زیست‌محیطی ارزیابی شده و یافته‌ها حاکی از آن است که بیشترین فعالیت دهیاری در این بُعد در جلوگیری از آلودگی آب و خاک در روستا بوده، به‌گونه‌ای که این مؤلفه رتبه اول عملکرد زیست‌محیطی را به خود اختصاص داده است (جدول ۵).

جدول ۵- ماتریس ارزیابی عملکرد دهیاری‌های در بُعد زیست‌محیطی

رتبه	اعتبار وزنی	وزن	میانگین رتبه - ای نیاز	میانگین رتبه‌ای انجام	مؤلفه
۱	۲/۸۱	۱/۰۳	۴/۱۶	۲/۶۴	جلوگیری از آلودگی آب و خاک در روستا
۲	۱/۶۶	۱/۰۰	۴/۰۳	۲/۶۶	حفظ محیط زیست روستا به‌منظور تداوم بخشیدن به حیات و بقای منابع طبیعی
۳/۵	۲/۶۱	۰/۹۷	۳/۹۲	۲/۷۰	جلوگیری از تخریب مکان‌های تاریخی و طبیعی
۳/۵	۲/۶۱	۱	۴/۰۱	۲/۶۱	حفظ و نگهداری از پوشش گیاهی و جنگل‌های واقع در حریم روستا
۵	۲/۵۹	۰/۹۹	۴/۱۲	۲/۶۲	مدیریت پسماندها و فاضلاب روستایی
۶/۵	۲/۴۷	۰/۹۹	۳/۹۸	۲/۵۰	ترویج فرهنگ مسئولیت‌پذیری در اقتشار جامعه روستایی برای نوسازی محیط
۶/۵	۲/۴۷	۰/۹۹	۳/۹۹	۲/۵۰	حفظ و نگهداری از منابع آبی سطحی و زیرزمینی واقع در حریم روستا
۸	۲/۵۶	۱	۴/۰۱	۲/۵۶	ایجاد عزم ملی برای زیباسازی محیط روستا
۹	۲/۵۰	۰/۹۷	۳/۹۰	۲/۵۸	اختصاص اراضی به بهره‌برداری‌های مطلوب

* دامنه میانگین‌ها بین یک تا پنج است.

مأخذ: یافته‌های تحقیق

همچنین، در حیطه‌های اختصاص اراضی به بهره‌برداری‌های مطلوب، ایجاد عزم ملی برای زیباسازی محیط روستا، و ترویج فرهنگ مسئولیت‌پذیری در اқشار جامعه روستایی برای نوسازی محیط، کمترین عملکرد گزارش شده است.

بُعد عمرانی و زیربنایی

وضعیت انجام وزنی هر مؤلفه عمرانی و زیربنایی از بررسی داده‌های مربوط به عملکرد دهیاری‌ها در بُعد عمرانی و زیربنایی توسعه پایدار روستایی به دست آمد که نتایج آن در جدول ۶ قابل مشاهده است. بر اساس نتایج این جدول، عملکرد عمرانی و زیربنایی دهیاری‌ها از دیدگاه روستاییان در شانزده مؤلفه ارزیابی شده است؛ یافته‌ها روشن ساخت که بیشترین فعالیت دهیاری در بُعد عمرانی و زیربنایی معطوف به مقوله بهداشت و درمان بوده، به گونه‌ای که این مؤلفه رتبه اول عملکرد عمرانی و زیربنایی را به خود اختصاص داده است (جدول ۶).

جدول ۶- ماتریس ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها در بُعد عمرانی و زیربنایی

رتبه	اعتبار وزنی	وزن	میانگین رتبه‌ای نیاز	میانگین رتبه‌ای انجام	مؤلفه
۱	۳/۰۲	۱/۰۲	۴/۱۶	۲/۹۷	بهداشت و درمان
۲	۲/۹۱	۱/۰۱	۴/۱۳	۲/۸۹	مراقبت بر اجرای مقررات بهداشتی و حفظ نظافت و تأمین بهداشت روستا
۳	۲/۸۸	۱	۴/۰۷	۲/۸۸	گازرسانی
۴	۲/۸۲	۰/۹۹	۴/۰۴	۲/۸۵	آب لوله‌کشی
۵/۵	۲/۷۵	۰/۹۷	۳/۹۷	۲/۸۴	همکاری با مسئولان ذی‌ربط برای احداث و نگهداری تأسیسات عمومی
۵/۵	۲/۷۵	۰/۹۹	۴/۰۵	۲/۷۸	مراقبت بر بهداشت ساکنان روستا و تشریک مساعی با وزارت بهداشت و تأمین بهداشت روستا
۷	۲/۸۳	۰/۹۵	۳/۸۹	۲/۸۸	مساجد و اماکن مذهبی

رتبه	اعتبار وزنی	وزن	میانگین رتبه‌ای نیاز	میانگین رتبه‌ای انجام	مؤلفه
۸/۵	۲/۷۲	۱/۰۳	۴/۲۱	۲/۶۵	راه‌سازی
۸/۵	۲/۷۲	۰/۹۸	۴/۰۲	۲/۷۸	تسهیل دسترسی مردم به آرد و نان مرغوب
۱۰	۲/۶۶	۰/۹۴	۳/۸۷	۲/۸۳	مراقبت، حفظ و نگهداری اموال و تأسیسات عمومی دهیاری
۱۱	۲/۶۴	۰/۹۹	۴/۰۳	۲/۶۷	مراقبت بر وضعیت بهداشتی گرمابه‌ها، نانوايي‌ها، قصابی‌ها، و دیگر واحدهای صنفی. و معرفی اماکن غیربهداشتی به مسئولان
۱۲/۵	۲/۵۹	۰/۹۹	۴/۰۳	۲/۶۲	نظارت و پیگیری اجرای پروژه‌های عمرانی
۱۲/۵	۲/۵۹	۰/۹۶	۳/۹۱	۲/۷۰	اجرای آن دسته از مقررات دهیاری‌ها که جنبه عمومی دارد و به تصویب و تأیید شورای اسلامی رسیده است و حتماً باید اجرا شود
۱۴	۲/۴۴	۰/۹۴	۳/۸۳	۲/۶۰	همکاری در جلوگیری از شیوع بیماری‌های واگیر انسانی و حیوانی و دیگر بیماری‌های واگیر
۱۵	۲/۴۸	۰/۹۸	۴/۰۰	۲/۵۴	احداث مدارس
۱۶	۲/۴۱	۰/۹۲	۳/۷۵	۲/۶۲	تشویق روستاییان به انجام اقداماتی در راستای سیاست دولت

* دامنه میانگین‌ها بین یک تا پنج است. مأخذ: یافته‌های تحقیق

بُعد ارتباط با سازمان‌ها و نهادها

جدول ۷ وضعیت انجام وزنی هر مؤلفه ارتباط با سازمان‌ها و نهادها را نشان می‌دهد. همان‌گونه که در این جدول مشاهده می‌شود، عملکرد ارتباط دهیاری‌ها با سازمان‌ها و نهادها از دیدگاه روستاییان در یازده مؤلفه ارزیابی شده است. از بررسی داده‌های مربوط

به عملکرد دهیاری‌ها در بُعد ارتباط با سازمان‌ها و نهادها چنین استنتاج می‌شود که بیشترین فعالیت دهیاری در بُعد ارتباط با سازمان‌ها و نهادها معطوف به مشارکت و همکاری با شورای اسلامی در زمینه پیگیری اجرای طرح‌های عمرانی بوده، به گونه‌ای که این مؤلفه رتبه اول عملکرد ارتباط با سازمان‌ها و نهادها را به خود اختصاص داده است (جدول ۷)، در حالی که در راستای ثبت موالید و متوفیات و تهیه آمار مربوط، ارسال گزارش‌های درخواست شده به شورا در موعد مقرر، و ارسال گزارش ماهانه فعالیت‌های دهیاری برای شورا، کمترین فعالیت در دهیاری‌های مورد مطالعه صورت پذیرفته است.

جدول ۷- ماتریس ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها در بُعد ارتباط با سازمان‌ها و نهادها

رتبه	اعتبار وزنی	وزن	میانگین رتبه‌ای نیاز	میانگین رتبه‌ای انجام	مؤلفه
۱	۲/۹۸	۱/۰۲	۴/۱۴	۲/۹۳	مشارکت و همکاری با شورای اسلامی در زمینه پیگیری اجرای طرح‌های عمرانی
۲	۲/۸۹	۱/۰۱	۴/۰۹	۲/۸۷	همکاری با نیروی انتظامی برای اجرای مقررات عمومی و حفظ نظم
۳/۵	۲/۸۳	۱/۰۰	۴/۰۴	۲/۸۳	اعلام قوانین و فرامین دولتی در راستای پیگیری اجرای طرح‌های عمرانی
۳/۵	۲/۸۳	۱/۰۲	۴/۱۲	۲/۷۸	همکاری با واحدهای امداد رسانی در هنگام وقوع حوادث و سوانح طبیعی
۵/۵	۲/۷۹	۰/۹۹	۴/۰۱	۲/۸۲	همکاری با بخش و بخشداری به منظور بررسی و صدور پروانه کسب
۵/۵	۲/۷۹	۱/۰۰	۴/۰۴	۲/۷۹	گزارش پیشرفت یا عدم پیشرفت فیزیکی طرح‌ها به شورا و بخشداری و پیشنهاد راهکار
۷	۲/۷۲	۰/۹۹	۳/۹۹	۲/۷۵	اجرای مصوبات شورای اسلامی
۸	۲/۷۰	۱/۰۰	۴/۰۴	۲/۷۰	همکاری با سازمان‌ها و نهادهای دولتی و ایجاد تسهیلات لازم برای ایفای وظایف آنها
۹	۲/۶۴	۰/۹۹	۳/۹۹	۲/۶۷	ارسال گزارش ماهانه فعالیت‌های دهیاری برای شورا
۱۰	۲/۵۵	۰/۹۸	۳/۹۶	۲/۶۱	ارسال گزارش‌های درخواست شده به شورا در موعد مقرر
۱۱	۲/۴۰	۰/۹۲	۳/۷۱	۲/۶۱	ثبت موالید و متوفیات و تهیه آمار مربوط

* دامنه میانگین‌ها بین یک تا پنج است.

مأخذ: یافته‌های تحقیق

ماتریس عملکرد دهیاری‌ها در ابعاد توسعه پایدار روستایی

همان‌گونه که در قسمت‌های پیشین آمده است، هدف کلی پژوهش حاضر ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها در شهرستان بویراحمد در راستای توسعه پایدار روستایی بود. بدین منظور، واکاوی عملکرد دهیاری‌ها در ابعاد مختلف پایداری صورت گرفت؛ از این رو، این عملکرد در ابعاد پنج‌گانه اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی و منابع، زیست‌محیطی، عمرانی و زیربنایی، و ارتباط با سازمان‌ها و نهادها مورد توجه قرار گرفته است. نتایج ماتریس عملکرد دهیاری‌ها در این ابعاد در جدول ۸ آمده است. همان‌گونه که در این جدول مشاهده می‌شود، بیشتر فعالیت دهیاری‌های مورد مطالعه در حوزه عمرانی و زیربنایی بوده، به‌گونه‌ای که این بُعد در رتبه نخست عملکردی قرار گرفته است، در حالی که دهیاری‌ها در بُعد اقتصادی و منابع کمترین عملکرد را نشان داده‌اند. یافته‌های جدول ۸ حکایت از آن دارد که به فعالیت دهیاری‌ها در حوزه اقتصادی و منابع بسیار ناچیز و پراکنده بوده و بدان توجه بایسته و شایسته نشده است.

جدول ۸- ماتریس عملکرد دهیاری‌ها در ابعاد توسعه پایدار

رتبه	اعتبار وزنی	وزن	میانگین رتبه‌ای نیاز	میانگین رتبه‌ای انجام	مؤلفه
۱	۲/۷۹	۱/۰۲	۴/۰۷	۲/۷۴	عمرانی و زیربنایی
۲	۲/۷۸	۱/۰۱	۴/۰۳	۲/۷۶	سازمان‌ها و نهادها
۳	۲/۶۳	۱	۳/۹۶	۲/۶۳	اجتماعی- فرهنگی
۴	۲/۶۰	۱/۰۱	۴/۰۱	۲/۵۸	زیست‌محیطی
۵	۲/۳۳	۰/۹۸	۳/۹۲	۲/۳۸	اقتصادی و منابع

* دامنه میانگین‌ها بین یک تا پنج است.

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

توسعه پایدار روستایی پدیده‌ای چندبُعدی (Douglas, 2005) با رویکردی جامع‌نگر در توسعه روستایی است (طاهرخانی و همکاران، ۱۳۸۷: ۲۱۷). گره این توسعه در ایران

طی چند دهه گذشته در ابعاد سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی از مهم‌ترین و حساس‌ترین معضلات و چالش‌های برنامه‌ریزان و سیاستگذاران توسعه روستایی بوده است (قدیری معصوم و ریاحی، ۱۳۸۳). بر همین اساس، ایجاد دهیاری‌ها در روستاها را می‌توان در تاریخ توسعه پایدار روستایی ایران نقطه عطفی به‌شمار آورد. کیفیت و اثربخشی مدیریت و عملکرد دهیاری عامل تعیین‌کننده و حیاتی در تحقق توسعه و رفاه جامعه روستایی است. اگر ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها به‌طور صحیح و با دیدی عالمانه انجام گیرد، پاسخ‌گویی دستگاه‌های اجرایی، اعتماد عمومی، رضایت روستاییان، ایجاد قابلیت‌های جدید، پایداری و توسعه روستایی را به همراه خواهد داشت. بنابراین، هدف پژوهش حاضر ایجاد درک روشن و ژرف از عملکرد و فعالیت‌های دهیاری‌های شهرستان بویراحمد در راستای توسعه پایدار روستایی بوده است.

یافته‌های به‌دست آمده از دیدگاه روستاییان حاکی از آن است که دهیاری‌های مورد مطالعه بیشترین عملکرد را در حوزه عمرانی و زیربنایی داشته‌اند، در حالی که در بُعد اقتصادی و منابع، کمترین فعالیت صورت گرفته است. این یافته‌ها با یافته‌های بُری و هدایتی (۱۳۸۹) و هاشمی و همکاران (۱۳۹۰) که بر اساس آنها، بیشترین خدمات و فعالیت‌های شوراها و دهیاری‌های روستاهای مناطق مختلف کشور در حوزه فرهنگی و اجتماعی بوده است، همخوانی ندارد. در مطالعه حاضر نیز نتایج نشان داده که از دیدگاه روستاییان، معرفی خانواده‌های بی‌سرپرست به سازمان بهزیستی، رفع اختلاف، و همکاری با نیروی انتظامی برای برقراری امنیت از مهم‌ترین ابعاد فعالیت دهیاری‌ها در روستاهای مورد مطالعه است. همچنین، بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر، اگرچه فعالیت دهیاری‌ها در حوزه اقتصادی و منابع گسترده نبوده، اما نتایج حاکی از آن است که تلاش در زمینه نوسازی اماکن و رفاه، و کاهش فقر و فقرزدایی بیشترین توجه را در این بُعد به خود اختصاص داده است، در حالی که صیدالی و همکاران (۱۳۹۰) در مطالعه خود نشان دادند که دهیاری‌ها، با توجه به بافت فرهنگی - اجتماعی خاص منطقه لردگان و نیز نداشتن اختیارات تام در زمینه انجام فعالیت‌های اجرایی و اقتصادی در روستا، نتوانسته‌اند چندان موفق باشند و رضایت ساکنان روستا را فراهم آورند.

روستاییان مورد مطالعه بر این باورند که کمترین فعالیت دهیاری‌ها به مقوله زیست‌محیطی اختصاص داشته است؛ این در حالی است که بر اساس نتایج مطالعه پورطاهری و همکاران (۱۳۸۹) در زمینه ارزیابی عملکرد دهیاری‌های دهستان آلاداغ بجنورد، از دیدگاه جامعه نمونه، عملکرد این دهیاری‌ها در نظارت بر اجرای مقررات بهداشتی و تأمین بهداشت روستا ضعیف و غیرقابل قبول بوده است.

بر اساس نتایج مطالعه مهدوی و نجفی کانی (۱۳۸۴) در زمینه دهیاری‌های استان آذربایجان غربی، عملکرد دهیاری‌های مورد مطالعه حاکی از آن است که آنها توانسته‌اند در راستای توسعه پایدار روستایی به‌ویژه اوضاع کالیدی روستا نقشی بسیار مهم داشته باشند. پژوهش حاضر نیز نشان داده که بیشترین فعالیت دهیاری‌ها در امور زیربنایی و عمرانی بوده است.

نتایج مطالعه حاضر در زمینه دهیارهای شهرستان بویراحمد نشان داد که همکاری با نیروی انتظامی برای اجرای مقررات عمومی و حفظ نظم، و همچنین، مشارکت و همکاری با شورای اسلامی در زمینه پیگیری اجرای طرح‌های عمرانی از مهم‌ترین مؤلفه‌های ارتباطی مورد توجه در دهیاری‌های مورد مطالعه بوده‌اند، که با یافته‌های پورطاهری و همکاران (۱۳۸۹) همخوانی دارد.

همچنین، بر اساس نتایج پژوهش حاضر، اگرچه دهیاری‌ها در اجرای طرح‌های هادی فعال عمل نکرده‌اند، اما در حوزه احداث تأسیسات تولیدی، توزیع آب و برق، و فراهم آوردن زمینه ایجاد معابر، خیابان‌ها و کوچه‌ها بیشترین تلاش را داشته‌اند؛ این یافته با یافته‌های مهدوی و نجفی کانی (۱۳۸۴) و صیدالی و همکاران (۱۳۹۰) همخوانی دارد.

سرانجام، یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که در تمامی ابعاد پایداری نیاز روستاهای مورد مطالعه به فعالیت دهیاری‌ها بیش از آنچه تاکنون صورت پذیرفته است. روستاییان بر این باورند که فاصله بین نیاز و آنچه انجام شده بسیار فاحش بوده و تا رسیدن به وضعیت مطلوب، راه طولانی در پیش است.

با توجه به یافته‌های پژوهش، پیشنهادهای زیر می‌تواند در بهبود عملکرد دهیاری‌های شهرستان بویراحمد بسیار مؤثر باشد:

- ۱- تهیه و تصویب برنامه‌های جامع پنج‌ساله مصوب شورای اسلامی ده و دهیاری می‌تواند یکی از راهکارهای ارزنده در بهبود عملکرد دهیاری‌ها باشد؛ و البته، لازم است دهیاری هر روستا موظف به اجرای برنامه طبق دستورالعمل و دستور کار باشد؛
- ۲- مشارکت مردم نقشی به‌سزا در بهبود عملکرد دهیاری‌ها دارد؛ از این‌رو، توصیه می‌شود که برای حضور هرچه بیشتر روستاییان در فعالیت‌های دهیاری‌ها، با تقویت تشکلهای مردم‌نهاد، بسیاری از امور عمرانی و غیرعمرانی بدین نهادها واگذار شود؛ و
- ۳- کمبود منابع مالی دهیاری‌ها یکی از محدودیت‌های عملکرد آنهاست؛ از این‌رو، توصیه می‌شود که کمک‌های مالی دولت، گرفتن عوارض در قبال ارائه خدمات عمومی، استفاده از تسهیلات مالی بانک‌ها، و مشارکت مردمی برای تأمین مالی دهیاری‌ها تقویت شود.

منابع

- استانداری کهگیلویه و بویراحمد (۱۳۸۹)، *آمار دهیاری‌ها*. یاسوج: استانداری استان کهگیلویه و بویراحمد، دفتر امور دهیاری‌ها.
- بزی، خدارحم و هدایتی، صلاح (۱۳۸۹)، «روند تحولات مدیریت روستا در ایران با تأکید بر عملکرد شوراهای اسلامی: مطالعه موردی منطقه سیستان». *فصلنامه روستا و توسعه*، سال ۳، شماره ۳، صص ۱۰۵-۱۲۶.
- پورطاهری، مهدی؛ همدی مقدم، یلدا؛ و رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا (۱۳۸۹)، «ارزیابی عملکرد شوراهای اسلامی در توسعه روستایی، نمونه موردی: دهستان آلاداغ بجنورد». *مجله مدرس علوم انسانی، برنامه‌ریزی و آمایش فضا*، دوره ۱۴، شماره ۴، صص ۲۳-۳۸.
- چوبچیان، شهلا؛ کلانتری، خلیل؛ و شعبانعلی فمی، حسین (۱۳۸۶)، «عوامل مؤثر بر عملکرد دهیاری‌های استان گیلان». *فصلنامه روستا و توسعه*، سال ۱۰، شماره ۲، صص ۸۸-۱۰۸.
- سعیدی، پرویز (۱۳۸۸)، «نقش مدیریت نوین روستایی در کارآفرینی و ایجاد اشتغال روستاها». *مجله راهبرد یاس*، سال ۵، شماره ۱۹، صص ۱۷۱-۱۸۷.

- صیدالی، محسن؛ صادقی، غلام؛ و میرزایی، زهرا (۱۳۹۰)، «جایگاه مدیریت در پیشبرد اهداف توسعه روستایی، مطالعه موردی: روستای جوانمردی در شهرستان لردگان». *فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، سال ۱، شماره ۲، صص ۷۹-۹۱.
- فرجی سبکبار، حسن‌علی؛ بیات، ناصر؛ و قصابی، محمدجواد (۱۳۹۲)، «شناخت و تحلیل علل ناکارآمدی مدیریت روستایی از دیدگاه مردم محلی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان آران و بیدگل)». *مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی*، سال ۲، شماره ۳، صص ۲۷۹-۲۸۰.
- قدیری معصوم، مجتبی و ریاحی، وحید (۱۳۸۳)، «بررسی محورها و چالش‌های مدیریت روستایی در ایران». *فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی*، سال ۳۶، شماره ۵۰، صص ۵۴-۷۶.
- مهدوی، مسعود و نجفی‌کانی، علی‌اکبر (۱۳۸۴)، «دهیاری‌ها، تجربه‌ای دیگر در مدیریت روستاهای ایران (نمونه موردی: دهیاری‌های استان آذربایجان غربی)». *مجله پژوهش‌های جغرافیایی*، سال ۳۷، شماره ۵۳، صص ۲۱-۳۹.
- هاشمی، سیدسعید؛ مطیعی لنگرودی، حسن؛ قدیری معصوم، مجتبی؛ رضوانی، محمدرضا؛ و مقیمی، محمد (۱۳۹۰)، «تبیین نقش دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی در توسعه کارآفرینی روستایی (مطالعه موردی: بهاباد استان یزد)». *مجله پژوهش‌های روستایی*، سال ۲، شماره ۱، صص ۹۳-۱۱۴.
- Atchoarena, D. and Gasperini, L. (2003), *Education for Rural Development: Towards New Policy Response*. Rome and Paris: FAO, UNESCO.
- Douglas, D. J. A. (2005), "The restructuring of local government in rural regions: a rural development perspective". *Journal of Rural Studies*, Vol. 21, No. 2, pp. 231-246.
- Drakakis, D. and Smith, D. (1995), "Third world cities: sustainable urban development". *Urban Studies*, Vol. 32, No. 5, pp. 659-678.
- Karami, E. and Rezaei-Moghaddam, K. (2005), "Modeling determinants of agricultural production cooperatives performance in Iran". *Agricultural Economics*, Vol. 33, No. 3, pp. 305-314.
- Patten, M. L. (2002), *Proposing Empirical Research*. Los Angeles: Pycszak Publishing.
- Rashidpour, L.; Farajollah Hosseini, S. J.; and Mirdamadi, S. M. (2011), "Local community based management as a good governance approach

to rural poverty reduction and sustainable development in Iran".
*American-Eurasian Journal of Agriculture and Environmental
Science*, Vol. 10, No. 2, pp. 174-179.